

SUUDİ ARABİSTAN'IN SON DÖNEM EKONOMİK HAMLELERİ VE **Vizyon 2030**

“

Suudi Arabistan, söz konusu atılım ile birlikte enerji sektörüne olan bağımlılığını asgari düzeye indirmeye çalışsa da proje hidrokarbon rezervleri üzerine temellendirilmiştir. Dolayısıyla, mevcut bağımlılığın azalmaktan ziyade şekil değiştirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

”

Nurbanu Akcan

Araştırma Asistanı, ORSAM

Stratejik önemini hidrokarbon rezervlerine borçlu olan Suudi Arabistan, son dönemde “Vizyon 2030 Projesi” ile

ön plana çıkmıştır. Ancak, Suudi Arabistan, söz konusu atılım ile birlikte enerji sektörüne olan bağımlılığını asgari düzeye indirmeye çalışsa da proje hidrokarbon rezervleri üzerine temellendirilmiştir. Dolayısıyla, mevcut bağımlılığın azalmaktan ziyade şekil değiştirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Suudi Arabistan ekonomisini, kurulduğu tarihten petrolün keşfedildiği ve akabinde ihraç edilmeye başlandığı tarihlere kadar hac ve umre gelirleri ile hurma ihracatı gibi ticaret gelirleri oluşturmuştur. Hidrokarbon rezervlerinin değerlendirilmesi, ülke için büyük bir kalkınma fırsatı yaratmış ve bu durum zamanla ülkenin ekonomik açıdan enerjiye bağımlı hale gelmesine neden olmuştur. Söz konusu avantajın bir dezavantaj haline gelmesi (doğal kaynak laneti), Suudi Arabistan'ın çözüm yolları üretmeye zorlamıştır. Çünkü petrolün yenilenemez enerji kaynaklarından biri olması, Suudi Arabistan ekonomisinin petrol fiyatlarında yaşanan dalgalanmalar karşısında

son derece kırılgan olması gibi gerekçeler göz önünde bulundurulduğunda petrol sektörüne olan bağımlılık, ülkenin geleceği açısından önemli problemleri beraberinde getirmiştir. Benzer şekilde petrol ve üretiminde petrolün yer aldığı ürünlerin ihracattaki payının yüzde 90 gibi son derece önemli miktarı oluşturduğu düşünüldüğünde, mevcut bağımlılığın ülke için ne kadar kritik bir düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Suudi Arabistan tarafından, özellikle yaşadığı ekonomik problemlere bir çözüm olacağı inancı ile "dinamik bir toplum, gelişen bir ekonomi ve iddialı bir ulus" olmak üzere üç tema üzerinden inşası gerçekleştirilecek olan "Vizyon 2030 Projesi" ortaya atılmıştır.

Vizyon 2030 Projesi

Vizyon 2030 Projesi, öncelikli olarak sektörlerde yaşanan dengesizliği gidermek ve petrol bağımlılığını azaltmak üzere 2016 yılında Suudi Arabistan Veliyet Prensi Muhammed bin Selman tarafından ortaya atılmış bir projedir. Projenin gerçekleştirilmesi amacı ile 2017 yılında

Ekonomik ve Kalkınma İşleri Konseyi'ne (Council for Economic and Development Affairs) bağlı Stratejik Yönetim Komitesi (Strategic Management Committee) kurulmuş ve projenin stratejik amaç ve hedeflerine ulaşması için "Vizyon Gerçekleştirme Programları" adı verilen on üç program oluşturulmuştur. Bu programlar şu şekildedir: Yaşam Kalitesi Programı, Mali Sektör Geliştirme Programı, Konut Programı, Mali Denge Programı, Ulusal Dönüşüm Programı, Kamu Yatırım Fonu Programı, Özelleştirme Programı, Ulusal Şirketler Tanıtım Programı, Ulusal Sanayi Geliştirme ve Lojistik Programı, Stratejik ortaklıklar Programı, Hac ve Umre Programı, İnsan Sermayesi Geliştirme Programı, Ulusal Karakter Zenginleştirme Programı.

“**Söz konusu dönüşümün, yalnızca ekonomik değil; kültürel boyutta da ele alındığı dikkate alındığında Batı'yla entegre olma ve stratejik ortaklıkların kaybetmemek adına bir fırsat olarak görüldüğünü söylemek mümkündür.**

“Rantiyer devlet” tanımına en uygun yapıya sahip ülkelerden birisi olan Suudi Arabistan, yukarıdaki programlardan da anlaşılacağı üzere ekonomik yapısını dönüştürme ve gerçekleştirecek bu dönüşümü sabit kıılma arzusundadır. 2016 yılında bütçe açığı verdiğini açıklayan ülke, “neo-liberal plan” olarak tanımlanan bu proje ile ekonomisini çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Söz konusu dönüşümün, yalnızca ekonomik değil; kültürel boyutta

da ele alındığı dikkate alındığında Batı'yla entegre olma ve stratejik ortaklıkların kaybetmemek adına bir fırsat olarak görüldüğünü söylemek mümkündür.

Suudi Arabistan, açıkladığı 272 milyar dolarlık 2020 bütçesi ile projeye olan katkılarını artırarak ekonomisini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ancak, ülkenin 2019 tahminleri ile 2020 tahminleri kıyaslandığında petrol dışı gelirlerinin düşmesi; kamu borcu ve bütçe açığının ise yükselmesi hususları Suud liderliğini hedeflerinden uzaklaştırmaya yetmektedir.

Aramco'nun Özelleştirilmesi ve Küresel Petrol Piyasası

1977 yılında millileştirilen petrol kaynakları, günümüzde dünyanın en karlı şirketleri arasında adı geçen Saudi Aramco'nun tekelinde bulunmaktadır. Suudi Arabistan, gerçekleştirmeyi amaçladığı Vizyon 2030 Projesi kapsamında gelir elde etmek ve projeye maddi kaynak sağlayabilmek üzere Saudi Aramco'nun hissesinden yüzde 5'lik

oranı halka arz edeceğini açıklamıştı. Akabinde, bu hususta bir karar değişikliğine giden Suud liderliği, söz konusu oranı yüzde 1,5 – 2 olarak açıkladı. Böylelikle Suudi Arabistan, ülkenin hidrokarbon rezervlerinden elde ettiği gelirleri azaltmaya pek de niyetinin olmadığını ortaya koymuş oldu. Suudi Arabistan'ın Tadawul piyasasında gerçekleşen talep toplama sürecinde 25,6 milyar dolarlık hisse satan Suudi Arabistan'ın hedefi şirketin 2 trilyon dolarlık değere ulaşmasıydı ancak; bu fiyatlama ile şirket sadece 1,7 trilyon dolarla dünyanın halka açık en büyük şirketi olmuştur. Suudi Arabistan'ın rekor hisse satışında bölgesel müttefiklerinden destek istemesi üzerine Kuveyt ve Abu Dabi ise Saudi Aramco'ya yatırım yapacaklarını açıklamışlardır. Açıkçası projenin akıbeti, doğrudan hidrokarbon rezervlerinin ihracatına bağlı olmasa da dolaylı olarak Saudi Aramco'nun arzına ve sonraki süreçte şirketin elde edeceği gelirlere bağlı olacaktır. Böylelikle “proje = petrol” denklemi karşımıza çıkmaktadır.

“

Avusturya'nın başkenti Viyana'da 5-6 Aralık tarihlerinde, Suudi Arabistan liderliğindeki 14 OPEC üyesi ile Rusya liderliğindeki 10 OPEC dışı üye, bir toplantı gerçekleştirdi. Toplantıda, ham petrol üretimini günlük 500 bin varil daha azaltmak üzere prensip kararına vardılar. 24 ülke petrol üretimini günlük 500 bin varil azaltma yönünde irade gösterirken; Rusya bu kesintiyi günlük 70 bin varil olarak belirledi.

”

Suudi Arabistan'ın petrol piyasalarına hakim olmaya çalışmasındaki bir diğer enstrümanı Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC)'dür. Bu bağlamda örgüte ilişkin güncel gelişmeler bize ülkedeki petrol ve petrol dışı gelir-

lerin geleceği ile ilgili bazı ipuçları verecektir. Avusturya'nın başkenti Viyana'da 5 – 6 Aralık tarihlerinde OPEC ve OPEC dışı ülkeler arasında petrolün bundan sonraki üretim kotasına ilişkin bir toplantı gerçekleştirildi. Suudi Arabistan liderliğindeki 14 OPEC üyesi ile Rusya liderliğindeki 10 OPEC dışı üye, bu toplantıda ham petrol üretimini günlük 500 bin varil daha azaltmak üzere prensip kararına vardılar. 24 ülke petrol üretimini günlük 500 bin varil azaltma yönünde irade gösterirken; Rusya bu kesintiyi günlük 70 bin varil olarak belirledi. Suudi Arabistan ise günlük 167 bin varil azaltacağını ve hatta ek olarak 400 bin varili gönüllü olarak azaltacağını belirtti. Suudi Arabistan Enerji Bakanı Prens Abdülaziz bin Selman, yapılacak kesinti ile düşük petrol fiyatlarını yükseltmek suretiyle petrol piyasasındaki dengeyi gözettiklerini dile getirdi ancak; alınan bu kararlar küresel petrol piyasasında tek aktör olmaya çalışan Suudi Arabistan'ın planları

sekteye uğramaktadır. Çünkü Rusya, uygulamak üzere kabul ettiği kesinti ile birlikte petrolü diğer ülkelerden daha çok üreterek kesintinin yaratacağı fiyat artışı ile birlikte daha yüksek gelir elde etme imkanı bulmuş olacaktır. Aynı şekilde günlük üretimi Suudi Arabistan'ın üzerinde olan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) de bu durumdan yararlanacak ve petrol piyasasındaki konumunu daha da belirginleştirecektir. Ayrıca Irak, Nijerya ve Rusya'nın petrol üretimine ilişkin kesintilerinde karar verici pozisyonda yer almaya ve söz konusu piyasada başat güç olmaya çalışan Suud liderliği, bu amacına ulaşmamaktadır. En nihayetinde Suudi Arabistan, Vizyon 2030 Projesi ile petrol bağımlılığını azaltmayı hedeflese de petrolden elde edilecek geliri artırma çabası göz önünde bulundurulduğunda kendisi ile çelişmiş gözükmektedir.

Sonuç olarak, Suudi Arabistan, ekonomisini gelecekte şekillendireceğini düşündüğü petrol dışı gelirlere yöneldiğini ve bu amaçla çalışmalar yaptığını öne sürse de kolaylıkla gelir elde ettiği petrol sektöründen planladığı ölçüde vazgeçmemektedir. Bölgesel ve küresel boyutta karar verici bir pozisyonda yer almak isteyen Suud liderliği, bu pozisyon için en büyük silahının petrol olduğunun farkında ve bu kaynağa önemli oranda bağlılığı bulunmaktadır. Ancak, OPEC ve OPEC dışı ülkelerin toparlanma sürelerini 6 aydan 3 aya çeken Suudi Arabistan'ın, 5 – 6 Mart 2020 tarihlerinde gerçekleştirecek toplantılardan da beklediği kazançları elde edemeyeceği ortadadır. ■

